

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Wat zijn de woorden van Paulus weer brandend actueel: “span u in door de samenbindende kracht van de vrede de eenheid te bewaren die de Geest u geeft” (Ef 4:3). Of: wees erop gebrand, zo zou je het werkwoord (*spoudázoo* = ‘inspannen’, ‘gretig zijn’ ‘erop gebrand zijn’) dat Paulus hier gebruikt ook kunnen weergeven. Het is lang geleden dat een derde Wereldoorlog zo dichtbij is geweest. Met grote zorgen zien we aan hoe de spanningen in het Midden-Oosten steeds verder oplopen. Een weg naar vrede lijkt vandaag verder weg dan ooit. Die explosieve situatie doet ons meer dan ooit beseffen dat vrede niet vanzelfsprekend is. Paulus geeft vandaag aan ons mee dat vrede een geschenk is. Wij hebben door de heilige Geest Gods vrede ontvangen, maar in vrede samenleven met elkaar: dat vraagt om een voortdurende inspanning.

Bij vrede denken we al snel aan de afwezigheid van oorlog en strijd. Maar het Bijbelse woord voor vrede, betekent veel meer dan dat. Wanneer de Bijbel over *shalom* spreekt gaat het ook over heelheid, en de ervaring compleet te zijn. *Shalom* gaat ook over de volheid van het leven, over de goedheid die we van God ontvangen. Daarom is het misschien wel heel goed dat we vandaag de woorden uit Psalm 85 en de Efezebrief mogen horen. Want vrede is een conditie die niet los te denken is van rechtvaardigheid, goedheid en waarheid.

Psalm 85 is geschreven vanuit het perspectief van de Babylonische ballingschap en de terugkeer naar het land van belofte in de tijd van Ezra en Nehemia. Bijna zeventig jaar hebben de ballingen en hun kinderen in Babylon gewoond. Het verlies van land, die tijd van ontheemding en de ervaring vreemdeling te zijn in een land met een andere cultuur, heeft bij de ballingen een diep besef van afhankelijkheid op gang gebracht. Je hoort het terug in de verzen 1-4: hoezeer de ballingen zijn gaan inzien dat het land waarnaar zij mogen terugkeren een geschenk is, dat ze uit Gods eigen hand verkrijgen. Psalm 85 begint dan ook met Gods barmhartigheid:

*U bent uw land genadig geweest Heer.
De gevangenis van Jakob hebt u gewend.
Psalm 85:2*

Vreugde en schuldbesef grijpen hier ineen. Die tijd van ballingschap, waarin zij allen gevangen zaten, is eindelijk voorbij. God is barmhartig voor hen geweest. Weet je nog hoe we in de 40-dagentijd gelezen hebben uit het boek Jeremia? De aanklachten van Jeremia staan er vol van: hoe het gebod om de Heer alléén te dienen steeds weer geschonden werd. Hoe het onrecht groeide als onkruid, hoe mensen elkaar vertraptten en vernederden. Maar nu mag er een nieuw tijdperk aanbreken. De Heer van liefde en genade heeft de schuld van zijn volk weggenomen, hun zonden heeft hij bedekt. Alles heeft zich weer ten goede gekeerd. Gods heilige woede, de boosheid van de Eeuwige die tegen hen ontbrandde om het onrecht, de pijn en de misdaden die mensen elkaar hebben aangedaan: ook daarin bracht God een keer. Het land dat zo geteisterd werd door oorlog en door verwoesting mag eindelijk weer onder Gods glimlach liggen, nu God hen vergeven heeft. En nu bidden ze:

*God, wees weer onze helper!
Keer tot ons terug.*

*Breng ons weer tot leven.
Dan zullen wij ons in u verheugen.*
Ps 85:5a,7

In vers 9 verandert het lied van toon. Niet langer spreekt de dichter in de wij-vorm. Nu spreekt hij God persoonlijk aan: 'Ik wil horen wat God ons zegt'. 'Want' (*kî*), zo gaat hij verder: God zelf zal woorden spreken van vrede tot zijn volk en zijn getrouwen. Heel even klinkt ook een zucht door: dat wij niet weer vervallen in dwaasheid. Ik wil horen naar Gods woorden van vrede: de dichter van Psalm 85 neemt zijn volksgenoten mee in een diep verlangen: om weer te luisteren naar de bevrijdende woorden van God, de wijsheid van de Eeuwige zelf die vrede brengt in het land waar ze mogen wonen.

Die bevrijdende boodschap wordt in de verzen 10-14 heel beeldend verteld. Zeker! Zo stelt de dichter: Gods glorie zal weer wonen in ons land; trouw en waarheid omhelzen elkaar, recht en vrede begroeten elkaar met een kus (Ps 85:11). Hier worden we meegenomen in het hemelse visioen van Gods koninkrijk. Het is als de horizon, de einder in de verte als je uitkijkt over het land of over de zee. Dat punt waar de hemel en de aarde elkaar raken. Vanuit dat perspectief mogen we naar de vier kernwoorden kijken die dichter hier noemt: goedheid, waarheid, gerechtigheid en vrede. Als die elkaar aanraken, breekt er iets door van het volle leven, het koninkrijk van God.

Het eerste woord dat we tegenkomen is trouw. In oudere vertalingen zul je het woord 'goedertierenheid' tegenkomen. In dat ouderwetse, maar mooie woord, voel je iets van Gods oneindige goedheid. Het gaat hierbij om het Hebreeuwse woord *ḥesēd*. En dat woord heeft alles met Gods verbond te maken. Het is een relationeel woord dat uitdrukt hoe God ons ondanks onze schulden, stommiteiten en dwaasheden blijft vasthouden. God die zo geduldig met ons is, dat Hij ons in zijn grote barmhartigheid vergeeft, zelfs als we dat helemaal niet verdienen. En zo mogen we ook met elkaar omgaan: dat je trouw blijft aan de ander, dat je elkaar verdraagt uit liefde en elkaar vergeeft, zoals God ons vergeven heeft.

Het tweede woord is 'waarheid' (*'emet*). En ook dat hoort helemaal bij God. Steeds komen we het weer tegen in de Psalmen: dat Gods woorden betrouwbaar zijn en aan ons onthullen wat waarheid is. Gods woorden zullen de leugen ook steeds weer ontmaskeren. Waarheid en goedheid horen helemaal bij elkaar. Wanneer het misgaat tussen mensen, moet er eerst waarheid gesproken worden. Wanneer mensen elkaar zo veel zeer hebben gedaan, dat er geen toekomst meer lijkt te zijn, dan is waarheid spreken de enige manier om weer in gesprek te komen.

Dat brengt ons bij het derde woord, dat hier nauw mee samenhangt: 'gerechtigheid' (*šēḏeq*). Hoeveel onrecht mensen elkaar ook kunnen aandoen, God houdt het recht hoog. En op een dag zal Hij een eerlijk vonnis vellen, Hij zal rechtspreken over deze hele aarde. Gerechtigheid is de andere kant van vrede, van *šālôm*. Shalom is de weldaad die we ervaren wanneer we kunnen genieten van het goede leven dat God schenkt. Vrede heeft alles te maken met heelheid. Je ervaart vrede wanneer je je aanvaard en gewenst voelt. Wanneer je weet dat je veilig bent, en zonder angst kunt leven. Daarom kan er pas vrede zijn, wanneer er eerst recht wordt gedaan aan mensen.

En dit is nu de belofte van Psalm 85, het visioen: in het verwoeste land, zal alles op een dag weer groeien gaan. Hemel en aarde zullen elkaar aanraken. Vanuit de aarde schiet de waarheid op, terwijl vanuit de hemel de gerechtigheid over mensen neerdaalt, zoals regen die verkwikt. De vermoeide aarde zal op een dag weer vrucht dragen. Ja, de gerechtigheid zal voor Gods aangezicht uitlopen en voor hen een weg banen, een weg naar vrede, waarin waarheid gesproken wordt en recht wordt gedaan aan mensen. Dat is de belofte waar wij ons naar uit mogen strekken, en waar we voor mogen bidden.

Als je die woorden van Psalm 85 tot je laat mag dringen, dan besef je waarom Paulus over Gods vrede spreekt in zulke verheven woorden. Het gaat hier om de vrede die bij God vandaan komt. Een vrede die haast onuitsprekelijk is. Een vrede die zo goed en waarachtig is, dat het bijna niet mogelijk is om met woorden uit te drukken wat die vrede precies betekent. Het gaat om een vrede die vergeving en verzoening tussen mensen mogelijk maakt. Een vrede die het menselijk verstand ver te boven gaat (Fil 4:7). Die vrede kan alleen maar in Christus tot stand worden gebracht. In het tweede hoofdstuk van de Efezebrief had Paulus reeds gezegd dat Jezus vrede sticht in de gemeente. Hij heeft alle drempels die de Joodse spijs- en reinheidswetten met zich meebrengen afgebroken. Hij heeft in zijn lichaam de Joodse en Griekse christenen samengebracht tot één gemeenschap van mensen.

In het vierde hoofdstuk begint het tweede deel van de Efezebrief. In het eerste deel had Paulus in een aantal grote lijnen geschetst waar het in de gemeente om gaat. Daarin had hij gesproken over de eenheid van de kerk, de vrede die Jezus brengt, zijn apostelschap en het mysterie van het geloof. Nu maakt Paulus het concreet en geeft hij aan de Efeziërs mee hoe dat leven met elkaar er heel praktisch uit hoort te zien. Paulus begint zijn betoog met een dringende oproep:

Ik, die gevangen zit omwille van de Heer, vraag u dan ook dringend de weg te gaan die past bij de roeping die u hebt ontvangen (Ef 4:1).

Het gaat hierbij om veel meer dan een verzoek (*parākaloo* = 'ik vermaan', 'ik vraag dringend'). Paulus herinnert de Efeziërs aan de weg die ze samen moeten gaan, en de roeping die ze allemaal hebben gekregen. En daarbij gaat het niet op de eerste plaats om de taken of rollen die ze hebben gekregen, maar om hun algemene roeping. De roeping die iedere christen heeft ontvangen. Het gaat in de kern om navolging, dat we in de voetsporen gaan van Jezus. Waar het om gaat is de gezindheid van Jezus: dat zijn goedheid en barmhartigheid meer en meer in ons gaat leven. Het gaat erom dat wij op Hem moeten lijken, en met elkaar omgaan zoals Jezus met mensen omging. Daarom zegt Paulus hier: "wees steeds bescheiden, zachtmoedig en geduldig en verdraag elkaar uit liefde".

Net als in het tweede hoofdstuk van de Efezebrief verbindt Paulus de vrede van Christus met de eenheid in de gemeente. We hebben de vrede van Christus ontvangen door zijn Geest. Hij heeft ons aan elkaar geschonken als broeders en als zusters. Maar voor die vrede moeten wij ons blijvend en actief inzetten. "Span u in door de samenbindende kracht van de vrede de eenheid te bewaren", zegt Paulus hier.

De woorden die Paulus hier gebruikt doen denken aan Zacharia 11:7. Even een klein uitstapje naar de hoofdstukken 10 en 11 van het boek Zacharia. Daarin komen we een felle kritiek tegen op het leiderschap van Israël. Met vlammende woorden maakt Zacharia duidelijk dat God van priesters en koningen verwacht dat ze goede herders zijn, die het volk leiden over de paden van het recht. En wanneer het dan gaat over het herderschap van God, dan gebruikt Zacharia een prachtig beeld. Voor de duidelijkheid lees ik de woorden in de Statenvertaling:

*Ik heb Mij genomen twee stokken:
De één heb ik genoemd liefelijkheid
en de andere heb ik genoemd samenbinders.
En ik heb die schapen geweid.
Zacharia 11:7*

Die twee stokken geven hier als ware de twee polen aan van het zorgzame leiderschap van de goede herder, die door zijn liefde aan de ene kant en zijn vermogen om de verstrooide stammen van Israël weer samen te brengen aan de andere kant, weer vrede sticht onder zijn volk. In liefde samenbinden: zo ziet het goede herderschap eruit. En dat is echt niet alleen een opdracht voor predikanten en kerkenraadsleden: die opdracht om vrede te stichten door samen te binden geldt voor ons allemaal. Door hoe wij met elkaar omgaan kunnen wij actief meewerken aan de vrede van Christus, die samenbindende kracht die mensen tot een eenheid maakt, een eenheid die in Zijn liefde en barmhartigheid haar ware kracht vindt.

Die eenheid is zevenvoudig. Want zeven keer gebruikt Paulus het woord één. Er is maar één lichaam, één ware kerk tot wie wij allemaal behoren. Er is één Geest door wie wij allen toegang hebben tot de Vader, één hoop op grond van onze roeping. De hoop die Paulus hier noemt is gefundeerd in Jezus. Op Hem mag al onze hoop gericht zijn. Op Jezus die in zijn lijden en zijn opstanding de weg heeft gebaad naar een heel nieuw leven in Gods licht. Hij heeft zijn lichaam voor ons gegeven en verzoent ons zo met God en met elkaar. In die oneindige en onbevattelijke genade ondervinden we Gods vrede. Dat je bij Hem mag komen met al je verlangens en je vragen, al je schulden, tekortkomingen en je spijt. En dat je dan, als je biddend aan zijn voeten zit, de vrede van God over je hoofd voelt neerdalen. Als bundels zonlicht uit de hemel. Er is maar één Heer, één geloof en één doop, één God en Vader die boven ons allen staat. In Hem is alles gegrond. Hij is het die door en in ons allen werkt door zijn heilige Geest.

Voor ieder van ons geldt die opdracht: om die eenheid te bewaren, om steeds te bedenken dat we aan elkaar gegeven zijn. Een eenheid die we samen mogen vieren als we straks weer in de kring gaan, en brood en wijn van hand tot hand laten gaan

Wees dan allen een: wees allen samenbinders.
Ga in liefde de weg van goedheid en trouw.
Want dat is uw ware roeping.
Amen.